

РЕЗЮМЕ

на книгата на базата на защитен дисертационен труд „СЮИТИТЕ НА КОСТА КОЛЕВ ЗА ОРКЕСТЪРА ОТ БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ИНСТРУМЕНТИ“

Същността на избраната от мен тема е в уникално съчетание между автентичното състояние на българския фолклор и оригинална творческа мисъл, породена от съвкупността на талант, умения, знания, образование, опит и характер. Тези основни качества описват един на пръв поглед съвсем обикновен човек от новозагорското село Кортен, който благодарение на своя талант и упоритост, усет и уважение към българската народна музика става един от основателите и в същото време революционер в изграждането на оркестъра от народни инструменти в конструктивен и художествен аспект. Детските спомени на Коста Колев от начина на живот в родното му село, начинът, по който са се случвали всички празници, обичаи и други обредни процеси, музиката на самородните таланти – майстори, с която е заспивал и се е събуждал – носталгията към всичко това е в симбиоза с нестихващото любопитство, с желанието за самоусъвършенстване. Отношението към българската народна музика и същевременно придобиването на висше музикално образование създават личност, която по най-правилния начин успява да събере, съхрани, претвори и завещае на поколения наред онова, което принадлежи на всеки един българин и му е закодирано на генетично ниво.

Мотив за избор на темата е усещаната в годините духовна връзка с делото и житейския път на Коста Колев. Факт е, че началото на моя творчески път е неразривно свързано с народната музика в изпълнение на акордеон. Афинитетът ми към колективното музициране с различни вокални и инструментални състави през годините и накрая обучението ми в специалност „Дирижиране на народни състави“ – всичко това създава допирателни с професионалния път на Коста Колев и е достатъчно красноречив мотив за насочване към обекта на книгата на базата на защитен дисертационен труд. **Обект** на настоящото изследване са сюитите за оркестър от български народни инструменти на композитора Коста Колев. Обектът е разположен в пресечната точка на три значими подобекта: оркестъра от народни инструменти, творчеството на композитора Коста Колев и жанра „сюита“. Обединяващият фактор е личността и делото на Коста Колев. Дори само творчеството му за оркестър от народни инструменти включва стотици произведения. По-голямата част от тях и до ден-днешен са емблематични като уникални художествени образци. Освен със сериозния обем от произведения, които завещава на идните поколения, и с новаторския подход в обработката.

Самият опит да „посегна“ към тема, обединяваща три фундамента, е много сериозно предизвикателство. Всеки от тези подобекти е изключително обемен като фактология и специфично сложен като проблематика, което само по себе си изисква гъвкавото съчетание на исторически, теоретични и културологични изследователски подходи. **Предмет** на изследване в настоящата разработка са композиционните похвати на Коста Колев в жанра „сюита“. Идеята да бъде проучен изследователският предмет върху сюитния жанр се обосновава обстоятелствено в специално посветения на този проблем раздел във Втора и Трета глава от настоящия труд. **Целта** на изследването е върху сюитите за оркестър от народни инструменти на Коста Колев да се извлече и систематизира информация за неговите композиционни похвати. Тази цел се проектира върху сюитния жанр, тъй като той има значима роля в инструменталното творчество на композитора и обхваща музикален материал от различни фолклорни области. За осъществяване на целта в дисертационния труд са поставени следните **задачи**:

1. Да се издирят, съберат и систематизират партитури на произведения за оркестър от български народни инструменти в жанра „сюита“, създаде ни и аранжирани от Коста Колев;

2. Да се осъществи анализ на музикалните творби, като се прецизира терминологичен апарат, който да се прилага конкретно в аналитичния процес спрямо обекта на настоящото изследване. Този т. нар. терминологичен апарат ще бъде съставен и поместен в началото на Втора глава от книгата и ще се прилага конкретно в аналитичния процес на обекта в настоящото изследване;

3. Да се проучи историята, съвременното състояние и да се систематизират данни от различно естество, включително и биографични, отнасящи се до трите подобекта на изследването;

4. Да се реализират интервюта с изпълнители, композитори и диригенти, пряко или косвено свързани с творчеството на Коста Колев. Разработката е осъществена чрез активното приложение на различни научни методи, които съставляват методологията на настоящото изследване.

– **Анализ** – методът на анализа се проявява на всички нива на изследването, като в научноизследователските втора и трета глава той функционира чрез специфичните музикално-аналитични методи: структурен анализ, хармонически анализ, фактурен анализ, оркестров анализ. В търсенето на органична връзка между компонентите през цялото време се съблюдават принципите на метода на цялостния анализ.

– **Синтез** – методът на синтеза също се проявява на всички нива на изследването – и в синтезирането на информация, получена от различни източници, за реконструиране на историческите факти, и в етапните обобщения на данните от анализите в теоретичните глави на разработката.

– **Сравнителен анализ** – с него се постига обобщението на повтарящи се композиционни прийоми в творбите, характеристиките на вариантноста в музикалното развитие, както и се установява индивидуалността на отделните творби.

– **Класификация** – методът се ползва при организирането на отделните обекти на анализ в групи по определени критерии.

– **Интервю** – ползва се като метод за набиране на първична информация.

Настоящият текст би бил невъзможен без любезното съдействие на г-жа Мария Лешкова – съпруга на Коста Колев. За съхраняване на авторското право на непубликуваните творби в книгата на базата на защитен дисертационен труд се дават само фрагменти под формата на нотни примери.

ОПИС НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ

1. „Трънке, Тудорке, черна чирешо“ на Красимир Кюркчийски през призмата на обучението по дирижиране на народни състави.“.

Публикувана в „Пролетни научни четения“, изд. 2013 г. от АМТИИ – Пловдив. ISSN 1314-7005

Резюме

За да бъде претворена една хорова партитура, диригентът предварително трябва да осмисли в детайли структурата на песента и нейните компоненти. Пътят преминава през изясняване на хорово-певческите и мануални проблеми, стиловите особености на епохата, пречупени през конкретния композиционен почерк и изграждането на собствена позиция по отношение на предполагаемата интерпретация.

Анализът, който представям, е своеобразен първи опит да обмисля и теоретично да систематизирам компонентите на една хорова партитура във формално-структурен и идейно-естетически план.

Песента „Трънке, Тудорке, черна чирешо“ е една от много харесваните песни на Красимир Кюркчийски. Относителната лекота и изчистеност на фактурата я определят като възможна за изпълнение и от самодейни фолклорни състави с по-скромни технически и гласови възможности.

2. „Сватбеният обичай на гагаузите в Североизточна България повлиян от фолклора на останалото местно население“.

Публикувана в „Пролетни научни четения“, изд. 2014 г. от АМТИИ – Пловдив. ISSN 1314-7005

Резюме

Позовавайки се на публикуваната информация по темата за семейните празници на гагаузите, населяващи Североизточната част на България, анализирайки я и с личните ми теренни проучвания, става ясно, че гагаузката общност освен проявяващия се билингвизъм, заявява сериозно присъствие на бикултурност.

За сватбените обичаи на гагаузите, населяващи този регион, съм се позовал основно на публикациите от Евгения Кръстева-Благоева, Ваня Матеева, Лилия Старева и собствени теренни проучвания.

При сватбения обичай на гагаузите, наричани от Иречек „български“, се забелязват изключително много сходства в обредността на останалото местно население и българската сватба като цяло. При другите („приморски“) гагаузи се срещат повече различия и доближаване до градската култура. Показателни са два основни ритуала, които се срещат при „хасъл“ гагаузите, а при „българските“ това е категорично изключено – „ходене на хамам“ и „боядисване, къносване“ на невестата. Тези обредни действия са взаймствани вероятно от турското присъствие.

3. „Варненски танц, варненски кючек, български кючек или кашик авасъ и кадънджа“.

Публикувана в „Пролетни научни четения“, изд. 2015 г. от АМТИИ – Пловдив. ISSN 1314-7005

Резюме

В публикацията е засегнат проблемът, свързан с произхода и правилното именуване на музиката, на един характерен за Североизточна България танц – „Варненски“.

Материалът е част от научно изследване по темата, свързана с бита и културата, и по-точно с музикалния фолклор и обредност на т. нар. гагаузи. Те са компактно население, концентрирано в Североизточна България, но населяващо и други места в страната и по света. Група от етнокултурен тип (вж. Матеева, В., „Гагаузите още един поглед“, София, БАН, 2006), силно повлияна от фолклора на останалото местно население, независимо от мястото в което се намират (местност, град, държава и т. н.)

Настоящата публикация има за цел да изясни коректното именуване на т. нар. „Варненски танц“, като въз основа на проведените изследвания, анализи и сравнения, предлага като по-правилно наименование „танц от варненско“, пояснявайки съответно разновидността му (от кое гагаузко населено място или поне от: „приморските“ или от „българските“ гагаузи).

4. „Билингвизмът при гагаузите и отражението му върху именуването на техните песни, танци и инструментали“.

Публикувана в „Пролетни научни четения“, изд. 2016 г. от АМТИИ – Пловдив. ISSN 1314-7005

Резюме

Докладът разглежда „Гагаузите“, като общност владееща основно два езика, (а някои от тях и повече, тези които населяват земите в Северна Добруджа, Молдова, Украйна, Гърция и други части на света) спадаща към групата на билингвите и отражението му върху именуването на техните песни, танци и инструментали.

5. „Овластяване и усвояване на партитурата за народни състави през призмата на начинаещия диригент“.

Публикувана в „Пролетни научни четения“, изд. 2017 г. от АМТИИ – Пловдив. ISSN 1314-7005

Резюме

Публикацията “Овластяване и усвояване на партитурата за народни състави, през призмата на начинаещия диригент” представя гледната ми точка на обучаващ се, в специалност “Дирижиране на народни състави” в АМТИИ - Пловдив. В нея са засегнати основните действия в процеса по предварителната и съществена работа на диригента по партитурата. Представена е и гледна точка, за процеса на подготовка и реализация на партитура за народен хор и такава за народен оркестър. Информацията се позовава и на публикуваното до момента по темата, от автори като К. Стефанов, И. Вълев, М. Букорещлиев, В. Спасова, М. Василев и др.

6. „Гагаузите от североизточна България – хипотези за българския им произход“.

Публикувана в сборник с доклади от Културен семинар „Непознатите“, изд. 2019 г. от АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. ISBN 978-954-2963-48-6 (print), ISBN 978-954-2963-92-9 (online).

Резюме

В България съществуват множество етноси, етнографски групи, общества от етнокултурен тип и други. Всички те поотделно са концентрирани в различни райони на страната, но поради едни или други обстоятелства представители на групите има във всички краища на България. Сред тези общности са и гагаузите. Твърденията относно произхода им са разнопосочни. Един от основните фактори за съществуващите разногласия относно произхода на гагаузите са историко-демографските събития, случили се на българска територия през XIX в.

7. „Въпроси на терминологията при изследването на музика за оркестър от български народни инструменти (върху примери от оркестровите сюити на Коста Колев)“.

Резюме

Изучаването на творби за оркестър от български народни инструменти поставя изследователите пред сериозна трудност по отношение на терминологията, „прииждаща“ от поне две теоретични системи: теорията на българската народна музика и класическата музикална теория главно в сферите на музикалнотеоретичните науки хармония, полифония, музикален анализ. Това е основната трудност за всеки изследовател на музика, която, от една страна, съхранява националната и регионална специфика на фолклорния прототип, а от друга, работи със средствата на професионалната музикална култура от европейски тип. За създаване на необходимата терминология, с която се анализират сюитите за оркестър от народни инструменти на Коста Колев, е приложена специална методология с движение от емпиричния към теоретичния подход и с апробиране на изработения терминологичен апарат върху изследвания обект. Общото впечатление от музиката на Коста Колев говори за неговата дарба да синтезира технически и художествени възможности на музикални стилове, принадлежащи към различни културни пластове. В предложените терминологични подходи са оползотворени няколко варианта на терминологично съгласуване на теоретичните системи, създадени за изучаване на фолклора и на композиторската музика в класическата и романтичната традиция: 1) свързване на термини от двете теоретични системи в синтезен терминологичен израз, който разкрива формите на съвместно действие на различните ладове и тоналности; 2) обединяване на термини от двете системи в единна йерархизирана общност при анализ на музикалната структура; 3) равнопоставена употреба на термини и от двете системи според преобладаващите модални или тонални акордови последования.

8. „Художествени ракурси в диригентската интерпретация на творби за женски народен хор“. Публикувана в „Изкуствоведски четения“ ,изд. 2023 г. II. – Ново изкуство. ISSN 1313-2342 ISBN 978-619-7619-29-4

Резюме

Обект на настоящото изследване са обработки за женски народен хор на безмензурни народни песни. Предмет на научния интерес са различните диригентски подходи в художественото изграждане на една и съща творба. Те представляват своеобразни метаморфози, които показват възможностите за преобразуване на композиторското решение според съответния диригентски прочит на партитурата.